

Майн Рід

Вершник без голови

Харків
«ФОЛІО»
2024

ПРОЛОГ

Техаський олень, що заліг на ночівлю серед прерії, раптом прокидається, розбуджений тупотінням кінських копит.

Він не покидає свого лігва, навіть не одразу зводиться на ноги. В цих місцях, де він почуввається господарем, живуть і дикі коні, що мають звичай пастися ночами. Він тільки підводить голову й, виставивши роги над високою травою, дослухається, чи не почує знову того звуку.

Аж ось кінське тупотіння долинає знов, але цього разу в ньому чути й щось нове. Це — дзвін металу, лункі удари підків об каміння.

Зачувши цей звук, такий промовистий для його вуха, олень миттю змінює поведінку. Підхопившись зі свого лігва, він мчить прерією навскач, а тоді спиняється, щоб подивитись назад, на того, хто порушив його сон.

В ясному світлі місяця, що лине з південного неба, він упізнає свого найбезжальнішого ворога — людину. Вона наближається верхи на коні.

Гнаний інстинктивним страхом, олень уже ладен тікати далі, та щось у цьому вершнику — якийсь неприродний вигляд — змушує його прикипіти до місця.

Торкаючись тремтливими стегнами вершків високої трави та обернувшись назад, він невідривно дивиться на непроханого гостя, і в його великих карих очах відбиваються водночас страх і подив.

Чому ж олень так довго не зводить очей з коня та вершника? Кінь як кінь, чудова тварина, — засідланий, загнужда-

ний, з усіма належними прикрасами на збруї. Усе в нього на місці, нічого йому не бракує, ніщо не може викликати подиву чи тривоги. Ну, а вершник, людина? Е, стривайте! От із ним таки щось негаразд, щось у нього незвичайне й моторошне — чогось йому бракує!

О, небо! В нього ж немає голови!

Навіть нерозумна тварина здатна це помітити, отож, подивившись ще якусь хвилю зляканими очима, не в змозі збагнути, що то за химерна потвора глузує з його оленьчої уяви, охоплений жахом, олень знов кидається навтіки й спиняється лише тоді, коли, перепливши річку Леону, залишає те страхіття аж ген за бистрою її течією.

А тим часом вершник без голови, анітрохи не зважаючи на сполоханого оленя — навіть не помітивши ні його самого, ні його панічної втечі, — їде собі далі.

Він теж простує до річки. Та, на відміну від оленя, начебто нікуди не квапиться, а посувається вперед тихою повільною ступою, безгучно, мов на якійсь урочистій церемонії.

Скидається на те, що він увесь поринув у задуму, — бо зовсім попустив поводи й не перешкоджає коневі раз у раз скубати траву по дорозі. Та й ні словом, ні порухом не поганяє його вперед, коли той, наполоханий дзявканням койота, спиняється, задирає голову й злякано хропе.

Як видно, ним цілком заволоділо якесь глибоке почуття, і жодна звичайна подія не може привернути його увагу. А що то за почуття — цього він не виказує ні словом, ні звуком. Переляканий олень, власний кінь, луговий вовк та ще опівнічний місяць — оце й усі свідки його мовчазної задуми.

Плечі вершника загорнуті в серапе, поли якого під подувами вітру відхиляються і відкривають частину його тулуба; на ногах у нього високі гетри з ягуарової шкури; маючи такий надійний захист від нічної роси й тропічних злив, він їде вперед, мовчазний, як зорі, що сяють над його головою, байдужий до всього, як цикади, що сюрчать у траві, як нічний вітерець, що ворухить поли його серапе.

Нарешті щось начебто пробуджує вершника від задуми, і його кінь надає ходи. Струшує головою, радісно ірже і, витягши шию та роздувши ніздрі, мчить клусом, а потім учвал. Та причина цього лише одна: кінь зачув, що близько річка.

Він не спиняється, аж поки не заходить у воду так глибоко, що бистра течія хлюпає йому в боки й сягає до колін вершникові. Тварина жадібно п'є, а напившись, перепливає на той бік річки й жваво піднімається схилом берега.

Нагорі кінь зупиняється, так, ніби вершник дає йому час обтруситися. Лунко бряжчать стремена і збруя: здається, то гуркоче грім у хмарі нічних випарів, білих, як бризки водоспаду.

Та ось із цієї світної хмари виринає постать вершника без голови. Він знову простує вперед. Кінь, тепер уже начебто керований острогами й поводами, більш нікуди не збочує, а біжить прудко і впевнено, ніби ця дорога йому давно знайома.

Попереду аж ген до обрію розкинувся відкритий простір прерії. На тлі ясно-синього неба видніє темна постать, схожа на потворного кентавра; поступово віддаляючись, вона, зрештою, зникає з очей у примарному місячному присмерку.

Розділ I

ВИГОРІЛА ПРЕРІЯ

Проміння полудневого сонця лине з ясного блакитного неба на неозору рівнину Техасу дець за сотню миль від старовинного іспанського міста Сан-Антоніо-де-Бехар. Аж ось серед цього золотого сяйва виникає низка предметів, що ніяк не пасують до навколишнього краєвиду, бо виказують присутність людей там, де немає і знаку людських осель.

Предмети, про які йдеться, неважко розпізнати. Навіть з великої відстані видно, що це вози-фургони — усі із сніжно-білим полотняним верхом, напнутим на заокруглені ребра підпор.

Тих фургонів десять — видимо замало як на торговий караван чи урядовий обоз. Найімовірніше, вони належать якомусь переселенцеві, що приплив до цього берега й верстає тепер шлях до одного з нових поселень на річці Леоні.

Фуриони повзуть прерією дуже повільно, так що здаля їхнього руху майже непомітно. Між фургонами темніють силуети запряжної худоби, а що обоз таки посувається вперед, видно хіба з того, як то кидається навітки сполохана зі свого пообіднього лігва антилопа, то з криком шугає вгору з трави цибатий кроншнеп. І жодне з них не може збагнути, що то за дивовижні, чудиська вдерлися до їхніх привільних володінь.

Ніде більше по всій прерії не помітиш ані поруху — не пролетить птах, не пробіжить звір. О цій порі дня все живе під тропічним небом завмирає або ж ховається в затінок. Лише людина, спонукувана пожадливістю чи марнославством, нехтує закони природи й кидає виклик пекучому сонцю.

Певно, і власник тієї валки фургонів із таких, бо, незважаючи на виснажливу полудневу спеку, уперто простує далі.

Те, що він переселенець — та ще й неабиякий, — засвідчує багато прикмет. І ті десять великих фургонів піттсбурзького виробництва, що їх насилу тягнуть по восьмеро мулів; і розмаїтий вантаж, який вони везуть: сила-силенна всякого харчу, дорогі — й не просто дорогі, а розкішні — меблі, живий товар у вигляді темношкірих жінок та дітлахів; і чималий гурт піших чорних і кольорових невільників, які бредуть поряд з фургонами або, збивши до крові босі ноги, ледве шкандибають позаду; і легка, запряжена пещеними кентуккійськими мулами дорожня карета на чолі обозу, з чорним кучером, що впріває від спеки у своїй лівреї. Усе говорить про те, що це не якийсь бідний житель північних штатів шукає собі нового притулку, а заможний південець їде вступати у володіння вже придбаною садибою.

І це справді так. Обоз належить плантаторові, який дістався кораблем до Матагорди, що на березі Мексиканської затоки, і тепер перетинає прерію, прямуючи до своєї нової оселі.

У групі вершників, що, як і годиться, їдуть на чолі обозу, — сам плантатор, Вудлі Пойндекстер, високий худорлявий чоловік років п'ятдесяти, з жовтавим хворобливим обличчям, суворий і гордовитий на вигляд. Одяг на ньому простий, але, видимо, дорогий: вільний альпаковий сюртук, чорний шовковий жилет і нанкові штани. З-під жилета видно сорочку з найтоншого полотна, комірць якої пов'язано чорною стрічкою. На ногах, засунутих у стремена, — черевики з м'якої, добре вичиненої шкіри; на голові — крислатий солом'яний капелюх, що затіняє обличчя.

Поряд з ним два вершники, один праворуч, другий ліворуч: юнак, якому не більше двадцяти років, і чоловік, років на шість-сім старший за нього. Перший — син плантатора; щирим веселим обличчям він дуже різниться й від суворого батька, й від похмурого, навіть лиховісного з виду третього вершника, що доводиться йому двоюрідним братом.

Юнак одягнений у бавовняну блузу небесно-блакитного кольору й штани з тієї самої тканини — вбрання, що якнайкраще пасує до південного клімату й разом з білою панамою дуже личить йому.

Його двоюрідний брат — відставний офіцер з волонтерів — у військовій формі з синього сукна та синьому сукняному кашкеті.

Трохи осторонь їде ще один вершник, про якого, зважаючи на його білу шкіру, — щоправда, не таку вже й білу, — теж годиться щось сказати. Грубі риси обличчя, дешевий одяг, червонястий плетений канчук у правій руці, яким так вправно орудує цей чолов'яга, — усе виказує в ньому наглядча над пішим супроводом каравану, наглядча і погонича водночас.

У кареті, або ж так званій каріолі, яка являє собою щось середнє між фургоном і колясою, сидять дві дівчини. Одна з них із сніжно-білою шкірою, це донька — єдина донька — Вудлі Пойндекстера, друга, з чорним як ніч обличчям, — її служниця.

Караван переселенців прибув сюди з берегів Міссісіпі, із штату Луїзіана. Сам плантатор родом не з цього штату, тобто він не креол; проте обличчя його сина, а ще дужче — тендітне личко, яке час від часу визирає з-за завісок карети, виразно свідчать про те, що вони належать нащадкам однієї з тих молодих французенок, які понад сто років тому перепливли Атлантичний океан, везучи з собою в скриньках папери, що засвідчували їхню добродесність.

Вудлі Пойндекстер, власник великих цукрових плантацій, один з найвизначніших і найбундючніших аристократів Півдня, уславився своєю марнотратною гостинністю, яка, зрештою, і змусила його продати свій маєток на Міссісіпі й разом з родиною та мізерними рештками «нігерів» перебратися в дикі прерії південно-західного Техасу.

Сонце вже майже сягнуло зеніту, і подорожні ступають по власних тінях. Зморені лютою спекою, білі вершники мовчки сидять у сідлах. Навіть піший чорний супровід, менш чутливий до сонця, облишив свої безугавні балачки й, поділившись на купки, тихо плентає за фургонами. Лише вряди-годи урочисту, мов на похороні, тишу порушує різкий, як постріл, виляск батога або гучне басовите «війо!», що злітає з товстих губ того чи іншого чорношкірого візника.

Поволі, неначе навпомацки, посувається обоз. Та дороги, власне, й немає. Її позначають лише сліди возів, що проїхали тут раніш, — ледь помітні колії, залишені колесами серед гінкої трави.

Та навіть і таке повільне просування дається запряжній худобі дуже нелегко. На думку плантатора, до кінцевої мети

їхньої подорожі залишається не більш ніж двадцять миль. Він сподівається дістатися туди ще завидна, — тим-то обоз і не стає перепочити о цій спекотній полудневій порі.

Раптом наглядач дає візникам знак зупинитися. Він саме проїхав ярдів на сто вперед і тепер рвучко осадив коня, так, ніби побачив попереду якусь перешкоду.

І ось уже він швидко скаче назад до обозу. Весь його вигляд промовляє: щось негаразд. Що ж там таке?.. Останнім часом багато говорять про індіанців — нібито вони знов почали з'являтися в цих краях. Невже там і справді ті червоношкірі розбійники? Та ні, навряд — у поведінці наглядача непомітно справжньої тривоги.

— Що сталося, пане Сенсом? — запитує плантатор, коли той під'їжджає.

— Вся трава вигоріла. У прерії була пожежа.

— Була? Але ж тепер її немає? — швидко питає власник обозу, занепокоєно позирнувши на карету. — Де горить? Я не бачу ніякого диму.

— Ні, сер... ні... — затинаючись, бурмоче наглядач. Він уже зрозумів, що даремно зняв тривогу. — Я й не кажу, що там і тепер горить, а тільки що горіло й що вся земля стала чорна, мов винова десятка.

— Ну то й що з того? Хіба не однаково, якою прерією їхати — чорною чи зеленою?

— Що за дурниці, Джоше Сенсом, зчиняти таку бучу з нічого й даремно лякати людей! Гей ви, нігери! Ану беріться за баготи та поганяйте мулів! Поганяй! Поганяй!

— Але ж послухайте, капітане Келгаун, — заперечує наглядач чоловікові, що так гостро вчитав йому. — Як ми знайдемо дорогу?

— Знайдемо? Що це ви торочите? Хіба ж ми збилися з дороги?

— Боюся, що таки збилися. Колії далі не видно. Вона вигоріла разом з травою.

ЗМІСТ

Пролог	3
Розділ I. Вигоріла прерія	5
Розділ II. Слід від ласо	13
Розділ III. Дороговказ серед пустки	21
Розділ IV. Чорний норд	27
Розділ V. Оселя ловця диких коней	35
Розділ VI. Плямистий мустанг	44
Розділ VII. Нічні прикросці	54
Розділ VIII. Слід отруйної стоноги	61
Розділ IX. Прикордонний форт	66
Розділ X. Каса-дель-Корво	74
Розділ XI. Несподіваний гість	81
Розділ XII. Приборкання дикої лошиці	89
Розділ XIII. Сніданок у прерії	100
Розділ XIV. Манада	105
Розділ XV. Утікачку перехопили	111
Розділ XVI. Утеча від диких жеребців	117
Розділ XVII. Пастка на мустангів	124
Розділ XVIII. Ревнощі ходять назирці	131
Розділ XIX. Віскі з водою	143
Розділ XX. Небезпечна ситуація	152
Розділ XXI. Дуель між чотирьох стін	157
Розділ XXII. Невідомий благодійник	162
Розділ XXIII. Клятва помсти	169
Розділ XXIV. На асотеї	173
Розділ XXV. Невідісланий дарунок	177
Розділ XXVI. Знову на асотеї	184
Розділ XXVII. «Я кохаю тебе!»	188
Розділ XXVIII. Заборонена втіха	193

Розділ XXI. Койот удома	198
Розділ XXX. Листування стрілами	201
Розділ XXI. Хитромудра переправа	206
Розділ XXXII. Світло й тінь	209
Розділ XXXIII. Болісне відкриття	213
Розділ XXXIV. Лицарські настанови	218
Розділ XXXV. Негостинний господар	222
Розділ XXXVI. Трое на одній дорозі.	227
Розділ XXXVII. Пропажа.	233
Розділ XXXVIII. Месники.	237
Розділ XXXIX. Калюжа крові.	241
Розділ XX. Позначена куля.	247
Розділ XXI. Четверо вершників.	252
Розділ XIII. Грифи над хащею.	258
Розділ XIII. Келих і бутель	266
Розділ XLIV. Четверо команчів	273
Розділ XLV. Загублений слід	282
Розділ XLVI. Звірена таємниця	291
Розділ XLVII. Перехоплений лист.	299
Розділ XLVIII. Ісидора	303
Розділ XLIX. Ласо розв'язане	313
Розділ L. Сутичка з койотами	321
Розділ LI. Двічі очманілий	327
Розділ LII. Пробудження.	332
Розділ XIII. Останньої миті	339
Розділ LIV. Паланкін по-техаськи.	346
Розділ LV. День новин	351
Розділ LVI. Постріл у диявола	361
Розділ LVII. Сигнал тривоги.	371
Розділ LVIII. Відстрашливий поцілунок	377
Розділ LIX. Ще одна гостя.	384
Розділ LX. Чарівна провідниця	390
Розділ XXI. Земний янгол	397
Розділ LXII. Перед виходом на сцену.	403
Розділ LXIII. Суд Лінча	410
Розділ LXIV. Непередбачені антракти	417
Розділ LXV. Ще один антракт.	424

Розділ LXVI. Переслідувана команчами	430
Розділ LXVII. «Los indios!»	436
Розділ LXVIII. Марний похід	441
Розділ LXIX. Таємниця і скорбота	447
Розділ XX. «Їдьте, Зебе, і помагай вам Боже!»	453
Розділ XXI. Рудий кінь	457
Розділ LXXII. Зеб Стамп натрапляє на слід	464
Розділ LXXIII. Острів серед прерії	470
Розділ LXXIV. Самотній переслідувач	473
Розділ LXXV. По сліді	477
Розділ LXXVI. У крейдяній прерії	480
Розділ LXXVII. Ще одна ланка	486
Розділ LXXVIII. Обмін кіньми	490
Розділ LXXIX. Невтомний слідопит	495
Розділ LXXX. На чатах проти воріт	498
Розділ LXXXI. Догори дригом	504
Розділ LXXXII. Моторошний клунок	509
Розділ LXXXIII. Охоронці закону	513
Розділ LXXXIV. Люблячий небіж	516
Розділ LXXXV. Добрий кузен	523
Розділ LXXXVI. Техаський суд	529
Розділ LXXXVII. Неправдивий свідок	535
Розділ LXXXVIII. Свідок із примусу	541
Розділ LXXXIX. Зізнання обвинуваченого	547
Розділ XC. Раптова перерва в суді	552
Розділ XCI. Гонитва крізь хашу	555
Розділ XCII. Вимушене повернення	559
Розділ XCIII. Тіло з відтятою головою	563
Розділ XCIV. Таємниця розкрита	568
Розділ XCV. Останній свідок	575
Розділ XCVI. Утік!	583
Розділ XCVII. Гонитва за вбивцею	588
Розділ XCVIII. Іще живий	592
Розділ XCIX. Замах і самогубство	596
Розділ C. Радість	600